

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

N R. 16

80. ÅRGANG

24. AUGUST

1968

PAVE PAUL VI'S' „HUMANAE VITAE“

SAMMENDRAG, HISTORIKK, REAKSJONER

PAVEN OM „HUMANAE VITAE“

Onsdag 31. juli talte pave Paul under en general-audiens i sommer-residensen Castel Gandolfo, og forsvarte sin rundskrivelse av 25. juli. Alle kristne — ikke bare katolikker — burde akseptere den «for dens sanferdighet», sa han. På engelsk, fransk, tysk og italiensk fortalte han til de over to tusen besøkende om hvor vanskelig og smertefull avgjørelsen hadde vært for ham: «Vi studerte og leste alt vi kunne. Vi rådspurte fremragende personligheter. Og i bønnen søkte Vi Den hellige ånds hjelp til tolkningen av Guds lov, nedlagt i den menneskelige kjærlighets dypste behov, i ekteskapets vesen og struktur og i ektefellenes verdighet som personer.

Vesentlig for Oss var også neste-kjærligheten og den pastorale omsorg for kristne ektefeller. Derfor gav Vi kjærligheten første-plassen i ekteskapet, og føyde pastorale direktiver til den læremessige undervisning. Og ikke minst var Våre anstrengelser båret av håp: Håpet om at dette dokument ville bli akseptert for dets sannhet. Fremfor alt håpet om at alle kristne ektepar vil forstå at dets lære er bare et uttrykk for deres egen sanne kjærlighet til hverandre, som er et bilde på Kristi kjærlighet til Kirken.»

Paven uttrykte håpet om at hans læreavgjørelse ville bli akseptert, «uansett de høyst avvikende meninger, som i dag har fått vid utbredelse». Under sitt studium av problemet følte han mange ganger «at Vi, arme menneske, ble liten overfor den skremmende apostoliske forpliktelse å uttale seg om dette spørsmål. Hvor ofte nølte Vi ikke overfor dilemmaet: Enten en lett-vint enighet med de fremherskende meninger, en dårlig avgjørelse som dagens samfunn ville gi sin støtte,

eller en løsning som var forhastet og for vanskelig å etterleve, i det ekteskapelige liv?» Men til slutt, sa pave Paul, «følte Vi ingen tvil om at Vi måtte uttrykke Vår avgjørelse i de ordelag som finnes i den foreliggende rundskrivelse.»

Pave Paul er også ved to senere anledninger kommet tilbake til den mottagelse «Humanæ Vitæ» har fått i kirken og i verden. Den 4. august sa han, igjen under en audiens i Castel Gandolfo, at han ikke var motstander av «fornuftig familieplanlegning» eller av vitenskapelige fremskritt, men at han ikke kunne godkjenne midler som hadde til formål å forhindre forplantningsprosessen. Ved samme anledning takket han for de uttrykk for takk og tilslutning han hadde mottatt, likesom han uttalte sin velsignelse over dem som ikke kunne dele hans syn, og håpet at de ved ettertanke og studium ville komme til å dele hans overbevisning.

Den 14. august uttalte han seg med større skarphet, idet paven breidde de kristne som «handler som om deres egne tanker er moralsk ufeilbarlige». Denne irettesettelse må sees på bakgrunn av den høyst delte katolske opinion som «St. Olav» redegjør for i dette nummer. «Det er underlig», sa pave Paul, «å se hvor mange kristne som i dag har en avvikende oppfatning vedrørende vårt livs overnaturlige styrelse. På den ene side søker en å minske forestillingen om synd, og på den annen side gjør en iherdig bruk av fornuftens stemme, slik at begrepet synd nærmest blir illusorisk. En heller til den oppfatning, ser det ut til, at når fornuftens stemme — her frihetens stemme — har talt, så blir ens egne handlinger ufeilbarlige».

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER	Stille messe	Høymesse
OSLO: St. Olavs kirke, Akersveien 5. Biskopen og prestegården 20 72 26. Sogneprestkontoret 20 72 44	7.00 9.00 9.45 og 19.00	11.00
St. Hallvard kirke, Fransiskanerne, Enerhauggt. 4, tlf. 67 23 83	8.35 18.00	11.00
St. Dominikus kirke, Dominikanerne, Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71	8.15 9.00 11.30	10.00
Vår Frue Villas kapell, Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	8.30	—
Grefsen kapell, Glads vei 23, tlf. 212355	11.00	9.30
Lunden kloster, Øvre Lunden, tlf. 21 25 87		10.00
ARENDAL: St. Franciskus kirke, Tyholmen, tlm. 22 209	8.00	11.00
BERGEN: St. Paul kirke, Christiesgt. 16, tlf. 15 410	9.00 19.00	11.00
Vår Frue kirke, Helleveien, tlf. 57 353 — 57 707	9.30 19.00	—
DRAMMEN: St. Laurentius kirke, Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: St. Birgitta kirke, Kongens gt. 9, tlf. 11 438	9.00	11.00
HALDEN: St. Peters kirke, Kristian V's pl. 1, tlf. 81 168	8.00	10.45
HAMAR: St. Torfinns kirke, Torvg. 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: St. Josefs kirke, Haralds gt. 21, tlf. 23 195	8.30	11.00
HØNEFOSS: St. Theresia kirke, Vesterngt. 5, tlf. 21 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: St. Ansgar kirke, Kirkegt. 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMER: Mariakapellet, Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTRØM: St. Magnus kirke, Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: St. Mikael's kapell, Ryggeveien 24, tlf. 51 038	—	11.00
PORSGRUNN: Vår Frue kirke, Sverres gt. 26, tlf. 50 793	7.45	10.45
SARPSBORG: St. Olavs kapell (1. og 3. søndag) O. Haraldssonsgt. 49, tlf. 53765	17.30	—
STABEKK: Maria kirke, Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30 19.00	10.45
STAVANGER: St. Svithun kirke, Dronningens gt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
TØNSBERG: St. Olavs kirke, Sandefjordsgt. 1, tlf. 11 949	8.00	10.45
TRONDHEIM: St. Olavs kirke, Prinsensgt. 2a2 Biskopen og prestegården tlf. 21 214	8.45 19.00	11.00
St. Elisabeth hospital, Ila tlf. 21 670	6.15	—
KRISTIANSUND N.: St. Eysteim kirke, Flinteg. 5, tlf. 72 779	8.00	11.00
LEVANGER: St. Torfinns kirke og St. Eysteins sykehjem, Jernbaneg. 29	8.30	11.00
MOLDE: St. Sunniva kirke, Parkveien 23, tlf. 51 467	8.30	11.00
ÅLESUND: Vår Frue kirke, Nørvesund, tlf. 37 558	8.30	11.00
TROMSØ: Vor Frue kirke, Storgt. 94 Biskopen og prestegården, tlf. 3604	8.15	10.30
St. Elisabeth hospital, Mellomveien 50, tlf. 81 050	6.20	—
BODØ: St. Eysteins kirke, Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: St. Mikael kirke, Salsgt. 52, tlf. 1447 (1. VII—31. VIII (St. Elisabeth Institutt, tlf. 1392)	19.00 8.00	10.30 10.30
HARSTAD: St. Sunniva kirke, Skolegt. 4, tlf. 61 501	8.00	10.30

OMSORG FOR MENNESKET

Homo manipulatus er et uttrykk som ofte kommer igjen hos dem som beskriver menneskenes situasjon i dagens verden. Det er latin og betyr «det manipulerede menneske», dvs. det menneske som det tukles og handles med som om det bare var en viljeløs dukke i en kjempes hender. Staten, politikken, reklamen, massemediene, de store organisasjonene og mange andre makter bryter inn i vår frihet og styrer oss ofte dit vi i grunnen ikke vil, også når vi lever innenfor et system med uklanderlige politiske og borgerlige friheter og rettigheter. For de millioner som ikke engang kan spise seg mette, lese, kjøpe seg fri fra slit og elendighet, verne seg mot sykdom, og ha et hjem for seg og sine, blir «friheten» selvsagt minimal, eller direkte ødelagt, selv om den ser fin ut i grunnlov og rettspleie — dvs. på papiret. Med alle våre fremskritt og oppfinnelser er menneskene ennå skremmende *ufrie*. Ikke bare i diktaturene. Ikke bare i elendigheten og underernæringen og uvitenheten i den underutviklede del av verden. Men også midt i velstanden, hvor enorme, usynlige makter bestemmer tidsånd og livsmønster med et så fast grep, at friheten er truet også der. Det krever nesten overmenneskelig kraft og selvstendighet for enkeltmennesket å melde seg ut av det fastlagte mønster og velge en annen vei enn den obligatoriske autostrada.

også, begge to, sett overbefolkningens fortvilede problem i øynene og søkt en forsvarlig vei ut av dette farlige opplegg til massedød og elendighet. Og her opphører enigheten, både innen- og utenfor den verdenskirke de har det tyngende ansvaret ved å lede. I den voldsomme diskusjonen som nå raser, over de botemidler som avvises og de tiltak som anbefales, er det kanskje ikke av veien å minne om, at *ingen* av løsningene er farefri, dersom det dreier seg om omsorg for enkeltmennesket. Kirken kan og må ikke lukke øynene for livets og historiens nødvendigheter. Men den må heller ikke glemme at også noen av dens kritikere tar farlig lett på problemene, og at planlegning av andre folkeslags familiemønster, under henvisning til deres nød og uvitenhet, ikke nødvendigvis utgår *bare* fra omsorg for deres livsmuligheter. Det kan også være det siste uttrykk for en velstandsegoisme og uvilje mot å dele verdensgodene, som har bragt de ulykkelige dit hvor de befinner seg idag. Millioner av de familier som idag *må* regulere sitt barnetall dersom katastrofen skal kunne begrenses (avverges kan den visst ikke), lever midt i noen av jordens rikeste områder, som kunne brødfø dem til et godt og menneskeverdig liv, hvis andre hadde tenkt litt mer på dem og mindre på seg selv. Nå er det for sent — nå tvinges menneskeheten inn i en drastisk manipulasjon av selve livsprosessen. *Bare* en frigjørelse av menneskene er det visst ikke, og noen må minne oss også om dét.

HRM.

Vi kjenner en mann og hans hustru. De er friske og livskraftige mennesker. De har et godt middelstands-utkomme og er fornøyd med det. De er glad i barn og ville — begge to — ha mange av dem. Det fikk de også. Tilsammen utgjør de en vital og spennende familie — mon de ikke er hele åtte eller ni, alt i alt? Det hender, henimot lønningdagen, at de må enes om å forsake en og annen «selvfølgelig» konsum-artikkel eller gi avkall på en og annen av de adspredelser som to-barnsfamilien i nabohuset unner seg. Men de har i høy grad hverandre og er glade for og ved det.

Men se — selv slikt kan være en torn i øyet i vår konformistiske tid. Både han og hun har inkassert endel slengbemerkinger og gjeip i årenes løp. «Nå igjen?» sier stramme nabofrue-blikk. «Har du ikke ansvar?» sier kollegaen på kontoret. Ikke er de ulykkelige, ikke ligger de noen til byrde, ikke er deres barn forsømt i klærne eller frustrerte i utdannelsen. Ikke overbefolker de to foreldrene sin høyst underbefolkede del av verden. Men galt er det visst like vel. Alt menneskeliv rommer ofre, kriser, savn, og de har sine. Men de synes de har noen umistelig kjære verdier som gjør det rikelig verdt strevet og bekymringene. Det er ikke bare en menneskerett. Den hører endog til de edlere i livet.

Kirken må føle ansvar for *alle* mennesker og ha et skarpt øye for *alles* frihet fra kår og diktater som tyner livsmotet ut av dem. De to siste paver, Johannes XXIII og Paul VI, har skrevet sanne og kloke ord om den «manipulering» med menneskeskjebner under krigens, maktmisbrukets, den sosiale utbytning og fattigdommens trykk som er så overveldende i vår tid.

Klarsynte mennesker verden over har berømmet dem for det — det er populære sannheter. De nevnte pavene har

DETTE NUMMER AV «ST. OLAV»

er nesten i sin helhet viet pave Paul VI's rundskrivelse om fødselsreguleringen, «*Humanae Vitae*», og dens mottagelse. Redaksjonen har ment først å burde imøtekomme lesernes krav på informasjon om dette viktige stoff, og har måttet henlegge endel innsendte bidrag til senere numre.

fra en dyp og uforanderlig motsetning til menneskenes sanne gode».

PASTORALE FORSKRIFTER

I tredje del av sin rundskrivelse kommenterer pave Paul de prinsipper som han har minnet om i det foregående. Kirkens lære «vil kunne synes

vanskelig, for ikke å si umulig å sette ut i livet, for mange», innrømmer paven. Men den vil gi ektefellene «fullt herredømme over seg selv og tillate dem å utvikle sin personlighet og oppnå en dypere og sterkere innflytelse når det gjelder oppdragelsen av sine barn».

Pave Paul ber oppdragerne om å «skape et klima som fremmer en oppdragelse til kyskhets, dvs. den sunne frihets seier over løsaktigheten, gjennom respekten for den moralske orden». Pave Paul minner de offentlige myndigheter om at de kan bidra til en løsning på befolkningsproblemet ved å gå i bresjen for den økonomiske utvikling og det sosiale fremskritt. Overfor vitenskapens menn uttrykker paven ønsket om at de må finne frem til «et tilstrekkelig sikkert grunnlag for en fødselsregulering bygget på iakttagelsen av de naturlige rytmer».

Endelig minner paven de kristne ektefeller om vanskelighetene og gledene ved deres kall i livet, og plasserer «det ekteskapelige livs fulle me-

ning» ved å henviser til den Paulustekst som leses i hver brudemesse, og hvor ektefellenes gjensidige forhold i hjemmet er presisert.

Paul VI. ber prestene og biskopene om å «fremstille utvetydig kirkens lære om ekteskapet» og å gi «den lojale, indre og uttrykte tilslutnings eksempel, overfor kirkens læremyndighet».

Rundskrivelsens siste linjer er viet til en appell fra paven til biskopene, om at de må «arbeide uopphørlig og med iver for ekteskapets bevarelse og hellighet, som er et av de mest yngende ansvar i vår samtid». «Det innebærer», sier pave Paul, «en samlet pastoral virksomhet innen alle den menneskelige aktivitets områder, økonomisk, kulturelt og sosialt, for bare en alminnelig bedring av forholdene innen disse ulike sektorer vil føre til at foreldrenes og barnas liv i familien vil bli ikke bare tålelig, men lettere og gladere, og vil gjøre menneskenes felles liv i samfunnet mer broderlig og fredelig, i troskap mot Guds plan med verden.»

RUNDSKRIVELSENS FORHISTORIE

FEM ÅRS STUDIUM OG OVERLEGNINGER

VÅREN 1963 nedsatte pave Johannes XXIII en kommisjon på 6 medlemmer (3 teologer og 3 legfolk) som skulle undersøke «i hvilken utstrekning den katolske kirke bør undersøke på ny moralens bud vedrørende det ekteskapelige samliv». Denne kommisjon kom første gang sammen i oktober 1963.

● JANUAR 1964: Pave Paul VI øker kommisjonens medlemstall til 12. Hvem som sitter i kommisjonen blir holdt hemmelig.

● OKTOBER 1964: Under konsilets tredje sesjon blir fødselsreguleringen gjenstand for livlige diskusjoner. Den belgiske primas, kardinal Suenens retter en inntrengende anmodning til konsilfedrene om ikke å gjøre dette problem til en «en ny Galilei-prosess» og erklærer at «det er vår oppgave å anvende kirkens lære på skiftende situasjoner». Pave Paul tar problemet ut av konsilets arbeidsområde.

● VÅREN 1965: Pave Paul utvider igjen den pavelige kommisjon, og knytter navnlig en rekke eksperter (medisinere, sosiologer, teologer) samt katolske ektepar til dens undersøkelser. Han ber kommisjonen om å fremskynde sitt arbeid. «En venter av kirken», sier han til

kommisjonen under en mottagelse i Vatikanet, «at den uttrykker seg klart og utvetydig». Han understreker også ved samme anledning at kirken ikke må overse de økonomiske og sosiale sider ved problemet.

● MARS 1966: Pave Paul utvider nok en gang kommisjonen, ved å knytte syv kardinaler og ni biskoper til dens arbeid. Han innsetter, som kommisjonens formann, kardinal *Alfredo Ottaviani*, som er kjent for sin motstand mot enhver form for fødselsregulering, som stridende mot ekteskapets vesentlige formål. Som viseformann utnevner paven den tyske kardinal *Döpfner* og den engelske primas, kardinal *Heenan*.

● JUNI 1966: Kommisjonens rapport, godkjent av dens flertall, blir overrakt paven og forsvart av kardinal *Döpfner*. I et tillegg, som presiserer «problemets stilling» (*status quaestionis*), uttrykker mindretallets fire medlemmer sin oppfatning, som fremlegges av kardinal *Ottaviani*.

● OKTOBER 1966: Under sin ferie på Castel Gandolfo har pave Paul gransket de to dokumenter og bedt en ny arbeidsgruppe foreta ytterligere undersøkelser. Han kunngjør også at han ser seg tvunget til å utsette avgjørelsen, og at kirkens tidligere lære i mellomtiden forblir gjeldende, «sammen med konsilets kloke direktiver».

● APRIL 1967: Et amerikansk katolsk blad, «The National Catholic Reporter» og en britisk katolsk ukeavis, «The Tablet», offentliggjør i sin helhet kommisjonens rapporter, som hittil har vært holdt hemmelige.

● OKTOBER 1967: Den internasjonale legmannskongress i Rom uttaler seg med ettertrykk til fordel for «det ansvarlige foreldreskap» og uttrykker ønsket om at de ansvarlige for kirkelæren tar stilling til de grunnleggende moralske og religiøse verdier, men «overlater til de foreldre som handler i overensstemmelse med sin kristne tro og etter medisinsk og vitenskapelig råd, å velge de rette vitenskapelige og tekniske midler til å virkeliggjøre det ansvarlige foreldreskap».

● JUNI 1968: Verdenspressen bringer forlydender om at pave Paul på forsommeren har avsluttet sin rundskrivelse, men på inntrengende advarsler fra kardinalene Suenens, *Döpfner* og *König* (Wien) har gått med på å gjennomarbeide den på ny, før offentliggjørelsen.

● JULI 1968: «*Humanae Vitae*» offentliggjøres, etter i en uke å ha vært kjent for verdenskirkens biskoper, som gjennom en følgeskrivelse fra den pavelige statssekretær, kardinal *Cicognani* blir pålagt å arbeide for dens utbredelse og virkeliggjørelse i det pastorale liv.

BLIKK på TIDEN

DEN BRYSSOMME KIRKE

■ En kjent og livlig, om ikke akkurat kirkelig britisk journalist, Malcolm Muggeridge, deltok i Uppsala-møtet, og skrev en «rapport» til tidsskriftet «New Statesman», som tyder på at teologi kjeder ham, og at han foretrekker at kirkene tær seg litt mindre tids-bevisst og på god, gammeldags manér. Kirken er jo en ærverdig mumie — den bør ikke mase om de ting som optar de profane. Nå var den jo lagt så bekvemt på hyllen, hvorfor ligger den da ikke stille?

Slike tanker faller selvfølgelig i forretningsbladet «Farmand»s smak, og blir da også trykt opp der (10. august), som en avveksling fra bladets faste «katolske» medarbeider, den meget konservative østerrikske aristokraten Erik von Kühnelt-Leddihn, for hvem hele konsilet visst var en beklagelig misforståelse.

Nå har bekymringen for kirkens vel og kristendommens tarv aldri slått oss som særlig angstfylt i «Farmand»s spalter — det kvikke ukebladet har alltid hatt en tilbøyelighet til bastant å bedømme kirke og religion ut fra den kommersielle lov om etterspørsel og behov. Det avdekker kanskje ikke mystikkens ytterste sannheter, og vi har lenge hatt en teori om at den egentlige, fremskredne avkristning i Norge slett ikke fortrinsvis finnes på venstrehold (hvor en fremdeles sliter med adskil- lig sekularisert kristelig moralisme), men snarere innen vår nokså ferske og velstandslystne kommersielle overklasse. Der gjør en seg gjerne tanker om kristendommen, særlig i den hjemlige statskirkelige form, som burde jage iskalde gufs ned over ryggen på en og annen bisp og pastor — hvis de da ferdes noe særlig i slike miljøer. «Riksreligionsverket» — kirkens reduksjon til en selvbetjeningsbutikk for uforpliktende familie- høytider — er egentlig ingen sosialdemokratisk ønskedrøm. Men den trives forbløffende bra på visse konservative hold, hvor en har sans for stil — med måte. Og helt utålelig, ja verre enda: *upassende*, blir det selvfølgelig, dersom kirkene nå begynner å mase med U-hjelp og sosial rettferdighet, ja revolusjon. Pastorene får holde seg ute av politikken og overlate dens vedtatte kynisme til det kirkefjerne legfolk. Dessuten vet de ingenting om økonomi («Prest bli ved din lest!»), og hva blander de seg egentlig i? Dette er moderne dansetrinn som slett ikke kler en gammel dame — hun bør sitte stille i sin krok og motta høflighetsbesøk, når en minnes henne. Blir hun for bryssom, får man sette henne overbærende, men fast på plass. Kirken som avskrevet, men pittoresk ruin: Gjærne! Men avgjort ikke som kritisk instans. Da får hun beskjed, for eksempel slik, i en Muggeridge/«Farmand»-stil som ikke savner kynisme og ondskapsfullhet, for å kalle tingene ved deres rette navn:

«Det er formodentlig bare naturlig at kirkene på dette ytterste stadium av sin avfeldighet slik konsentrerer seg om sine sosiale oppgaver og neglisjerer sine åndelige. Derved slutter de seg til den herskende tidsånd: alle kan forstå det fortjenstfulle i å gi et sultende menneske mat eller tale på vegne av ofre for napalm eller apartheid, men selve mystisismens eller transcendentalismens sprog har opphørt å være forståelig . . .

Kirkene føler seg forpliktet til å proklamere en bedre verden, og fremmer derved sin egen utslettelse. For hvis en bedre verden var oppnåelig, ville de være overflødige . . . Men deres bedre-verden-propaganda har den kortsiktige fordel at den er lettselgelig. Hvor meget lettere — og endog tilfredsstillende — er det ikke å marsjere til den amerikanske ambassade for å protestere mot Vietnamkrigen enn å marsjere til Getsemane! Selv helgenene har funnet det vanskelig å praktisere de kristne dyder, men en hvilken som helst pjuksket student kan skaffe seg en rettferdighets-glorie ved å kaste en bøtte maling på en

gjeste-taler fra den amerikanske ambassade eller på Syd-Afrikas Hus.»

Dermed tror visst bladets redaksjon at leserne er «orientert» om hva som foregikk i Uppsala i forrige måned.

HENSYNENES HENGEMYR

■ «Vi kommer sent, men godt herr Kunsell!» — den berømte replikken fra Alexander Kiellands «Skipper Worse» kommer hårfint nær til vår nasjonal-karakter på godt og ondt. Foreløpig kommer vi sent: Med våre humanitære tradisjoner i internasjonal politikk (Bjørnson, Nansen, Lange!) burde vi vært tidligere ute med et sant lurveleven i FN og andre internasjonale forsamlinger, når det gjelder det uhyrlige som nå foregår i Nigeria. Internasjonal politikk er en hard og nådeløs poker — lite tyder på at nordmenn har vært spesielt begavet når det gjelder å gjennomskue dens kynisme. Men dette har også vært vår styrke: I noen sjeldne nådestunder har vår humane naivitet simpelthen *påvunget* mer skeptiske folk en anstendig opptreden. Fridtjof Nansen sa engang at «nestekjærlighet er den egentlige realpolitikk». Det er rivende galt, på det overflatisk beregnende plan. Men han gjorde det riktig, hvilket gjør en mer stolt over de norske farver enn Amundsens bragder eller en landskamp-seier over Sverige. Vi er ikke ennå likeglade med dyrs lidelser her i landet, enda mindre med menneskers. Det forekommer visst dessverre et uhyggelig stort antall mennesker ute i verden å være en smule aparte.

Nå er den norske opinion endelig kommet i bevegelse over folkedrapet i Biafra — meget sent. Når dette skrives har lenge daglig over tusen mennesker, derav svært mange barn, lidt hungersøden som ofre for en sinnsvak politikk, både fra deres egne myndigheter og resten av verden. Presset på våre egne myndigheter har øket fra dag til dag. Ambassadør i FN Edvard Hambro, som ingen skal kunne mistenke for ubarmhertighet, har forklart på TV hvor fortvilende vanskelig det er å få verdens-organisasjonen til å gripe inn. Men det er vanskeligheter vi ikke kan godta, når barn dør av

sult. Hvis Norge skal komme, ikke bare sent, men godt, må det mer til enn tørrfisklaster som hoper seg opp *utenfor* hungersområdene. Vi unner vel alle de nye afrikanske nasjoner den suverenitet de så møysommelig har vunnet. Og vi begriper at stormaktene ikke overbeviser helt, når det gjelder å skyve den suvereniteten til side — de har hatt, og har fremdeles, så mange slags svin på skogen. Det har ikke vi i Norden — så får det bli vår neve som slår i bordet. Men fort. Hundretuseners sult skaper en nødrett vi kan forsvare overfor såvel historien som vår egen samvittighet: Maten skal frem! Lyn-aksjoner, om nødvendig med makt, har vi sett så mange av, de siste årene. På bare noen dager var penger, folk, mat, transport, — dessverre også våpen — rede, når det gjaldt å stive opp et politisk regime eller sikre seg en oljehavn. Nå er dette selvsamme plutselig blitt «komplisert» — innviklet i «hensyn». Måneder er gått, i vissheten om at tusener av uskyldige ville dø. Det kommer svært nær til *ansvaret* for at det skjedde. Har vi virkelig ikke én statsråd som setter sin stilling inn på at Norge tar et kraftig initiativ og taler til verdens samvittighet om en lyn-aksjon? Er vi virkelig kommet så fjernt avsted fra det beste, det eneste internasjonalt slagkraftige i vår egen tradisjon?

KATOLSKE PROTESTANTER

■ «Morgenbladet» har interessert seg levende for diskusjonen i den katolske kirke omkring pavens siste encyclica vedrørende fødselsreguleringen. Nylig (9. august) tok avisens eneriske kulturredaktør, Erik Egeland for seg katolikkens forhold til samvittigheten, og kom litt på vidvanke. Dette måtte da, mente han, være Worms («Her står jeg, osv. . . .») opp igjen. Kort sagt: Var ikke katolikkene i ferd med omsider å bli protestanter? Ikke at det ville imponere ham — han åpner splittelsen og kirkedelingsens dystre perspektiver med rund hånd, dersom dette er saken. Riktignok ikke uten et visst konservativt vemod, som vi synes vi også husker fra «Morgenbladet»s nå avdøde medarbeider Alf Larsen: Man var selvfølgelig ikke selv katolikk. Men hvor hyggelig at noen kunne være det!

Rett har selvfølgelig Erik Egeland når han fastslår, at «den katolske kirkes autoritetskrise vil få betydning for den protestantiske verden». Blant annet vil den, når den er gjennomlevd, åpne nye perspektiver for økumenikken — mange ville si: Bedre perspektiver. For om pavedømmet, som pave Paul selv har fastslått, er en av de store hindringer for kristen enhet idag, så er det jo fruktbart å stille spørsmålet: *Hvilket papedømme?* Papedømmet ble blant annet definert i 1871 og modifisert på det 2. Vatinkankonsil — det ligger kanskje fremdeles slett ikke i sitt egentlige leie, og krisen nå kan tyde adskillig på det.

Samvittighetens ukrenkelighet skal i hvert fall ikke katolikker og protestanter måtte strides om, hva vi nå enn har lært på skolen om det store «nei» i Worms. Som magister Lars Roar Langslet betimelig (10. august) presiserte i «Morgenbladet»:

«Samvittighetens primat er ikke noe spesifikt «protestantisk» prinsipp, som representerer noe nytt og revolusjonerende i den katolske kirke. Det er eldgammel kirkelære, som synes forankret i Skriften, og som har en solid teologisk tradisjon bak seg fra kirkefedrene av. Det har alltid vært ansett som en synd å handle mot sin samvittighet — selv om denne, objektivt sett, synes å fare vill.

Vatinkankonsilet fastslår denne lære i utvetydige ordelag i sin erklæring om religionsfriheten, promulgert av pave Paul VI desember 1965: «Det er i sin samvittighet mennesket møter og erkjenner den guddommelige lovs fordringer, mennesket er forpliktet til trofast å følge sin samvittighet i all sin gjerning, for derved å nå frem til Gud, som er dets endelige mål. Ingen skal derfor tvinges til å handle mot sin samvittighet, og ingen skal heller nektes å følge den, især i religiøse spørsmål» (pkt. 3).

I stridighetene omkring deklarasjonen av dogmet om pavens ufeilbarlighet *ex cathedra* ble det reist tvil om hvorvidt den katolske kirke fremdeles hevdet samvittighetens primat. En anekdote om kardinal Newman er illustrerende for det svar som også dengang ble gitt: «Hvis jeg hadde valget mellom å utbringe en skål for paven og en skål for samvittigheten», sa Newman til Gladstone, «da ville jeg uten å nøle velge det siste».

STATSKIRKENS PLUS OG MINUS

■ Før han fratrådte som luthersk biskop av Oslo, kom Johannes Smemo med en uventet profeti — uventet, ikke ut fra situasjonen, men fordi den kom fra nettopp ham. Han forutsa den norske statskirkeordningens død og avvikling innen en overskuelig fremtid, fordi den er en historisk overlevning. Også denne tradisjonelt tenkende kirkens mann hadde altså nådd til den overbevisning.

Desto mer overraskende er det å lese et hektisk forsvar for den selvsamme ordning, hos den levende og dynamiske Hamarbispnen Alex Johnson («Arbeiderbladet»s «Tanker i tiden» 10. august). Vi er ellers ganske enig med biskop Johnson i at det skal godt gjøres å finne noe viktig argument mot statskirken i *religionsfrihetens* navn. Ikke føler vi oss fortrykt som «dissenter» (særlig ikke hvis forslaget til ny religionsfrihetslov går igjennom, vesentlig uforandret!), og ikke har vi latt oss overbevise om at human-etikeren Kristian Horns besværelser over at presten fører bok over udøpte barn hører til de store overgrep i en verden som vår.

Det er bare ikke selve saken.

«Norge har ingen separatskjebne i Europa —»

Saken er sekulariseringen som et gode — nå er det sagt. Kirken bør avvikle sitt gamle privilegerte formynderi, inntil de siste rester, i det moderne menneskelige samfunn. Menneskene kan være kirkens «barn», når tro og samvittighet tilsier dem å møte og adlyde Gud gjennom dens forkynnelse av evangeliet. Men som borgere er de avgjort ikke «barn», men voksne. De skal ikke fødes inn i en kristelig selvfølgelighet som er en ren påstand — de skal møte evangeliet som en nåde og et valg. Statskirkeordningen, såvel som illusjonen om en selvgitt «folkekirke» forkludrer denne situasjonen. Det irriterer de mange motvillige eller likeglade statskirkelemmer og det svekker kirken. Argumentet om «den store kontaktflate» (skikk og bruk ved dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse — derimot ikke nadver! — og religionsundervisningen i skolen) er så visst ikke uten vekt. Men det overbeviser ikke i siste instans. For i alle disse gunstige sammenhenger er det ikke kirken, men enkeltmennesket som bestemmer «kontaktens» art. Og den går, for alle som kan se, og ikke ferdes i altfor snevre miljøer, dessverre gjerne i retning av den tolerante overbærenhet, knapt mer. Ofte mindre.

Statskirkeordningen vil falle, fordi hele vår *samlunnstype* er under sterk forvandling. Den «sakrale» samfunnsoppfatning dør i hele Vesten, og Norge har ingen separatskjebne hva det angår. Vi får ikke sitte i fred på vår tue, men vil følge det almene mønster.

Den norske kirke har tradisjon, ubrukte ressurser, latent offervilje og idealitet. En konsentrasjon kunne frigjøre alt dette. Statskirkeordningen neppe. Det franske eksempel på et sekularisert samfunn som biskop Johnson henviser til med gru, viser faktisk nettopp det. Ved dette århundres begynnelse følte fransk kristendom som en halvdød, æsende corpus av rester fra en død fortid. Idag har den profil og offensive muligheter — kort sagt: Den blir tatt alvorlig. Ikke som fortidsminne, men som en faktor i planlegningen av fremtiden. Og det er jo den det gjelder.

Frater Candidus.

ULIKE SYN FRA MANGE LAND

I de foregående uker har den katolske verdenspresse, som rimelig er, vært sterkt opptatt av rundskrivelsen «*Humanae Vitae*» og dens konsekvenser. I land etter land har pavens avgjørelse vært livlig kommentert av katolske kristne, prester og legfolk. Noen har utvilsomt funnet encyclicaen befriende, som en bekreftelse på hva de selv lever eller ønsker å leve, ifølge sin samvittighet. Andre har reagert motsatt og gitt tildels kraftig uttrykk for det. Utenfor kirken har opinionen stilt seg nesten enstemmig avvisende til pavens ord. Pave Paul hadde selv forutsett reaksjonen og har under audienser i det siste uttalt seg med forståelse om dem som ikke kan akseptere begrunnelsene for hans avgjørelse. Hvordan en så splittet katolsk opinion skal kunne avklares til en pastoralt enhetlig situasjon, er det ikke så lett å se idag. Biskopkonferanser vil måtte ta stilling til det — om noen dager samles de tyske biskoper til ekstraordinært møte, og i september vil nok de nordiske katolske biskoper måtte ta stilling til saken under sitt ordinære høstmøte. Også ellers i verden samles biskopene til drøftelse av situasjonen.

I mellomtiden lar det katolske legfolk, som jo i første rekke er vitalt berørt av avgjørelsene i «*Humanae Vitae*», høre fra seg — både ute og hjemme. Og mange prester og teologer har sagt sin mening. Et foreløpig, men all annet enn fullstendig rundskue over hva som sies og skrives i utlandet, turde være av interesse for også «*St. Olav*»s lesere. Bare må det minnes om, at de som er uenige i rundskrivelsens tankegang og konklusjoner vel fortære griper til pennen i en slik sak enn de utvilsomt mange katolikker som finner pavens ord berettiget, i form og i innhold.

En kan forstå, at i de fleste land har biskopene, som sitter med det pastorale hovedansvar, foreløpig vært nokså reserverte med sine uttalelser, og forbeholdt seg å komme tilbake etter studium og innbyrdes konsultasjon. Det vil måtte skje på bakgrunn av standpunkter i deres bispedømmer som foreløpig fortøner seg som motstridende inntil det uforenlige, og ingen skal kunne misunne dem ansvaret for helheten.

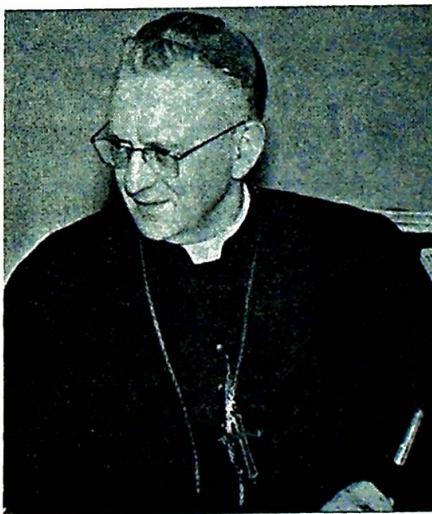
VESTTYSKLAND

Kardinal *Julius Döpfner*, erkebiskop av München og viseformann i den pavelige studiekommisjon over problemet fødselsregulering, var kjent som talsmann for flertallsinnstillingens krav om en endring i det katolske syn i saken. Tydelig brydd uttalte han straks etter offentliggjørelsen til vest-tysk presse, at «nødvendigheten av å utvikle hos de troende en mer eksakt oppfatning av rundskrivelsens lære og konsekvenser vil bli en vanskelig oppgave for våre sogn og våre prester». Forøvrig imøteser han at de tyske biskoper i fellesskap tar stilling. En må nok også regne med at den forestående tyske «Katholiken-tag», som åpnes i Essen med det første, vil bli sterkt preget av debatten omkring «*Humanae Vitae*» — tildels skarpe kommentarer fra legmannshold og fremstående teologer tyder på det. I Tübingen har den kjente konsilteologen professor *Hans Küng* uttalt, at «storparten av katolikkene, og

svært mange biskoper og prester hadde, og har fortsatt en annen oppfatning. På grunn av den årelange utsettelse av den pavelige avgjørelse måtte de venne seg til å avgjøre disse spørsmål ut fra sin samvittighet». At paven her går imot flertallet av de katolske kristne og sin egen ekspertkommisjon, anser professor Küng for gitt, og frykter at det kan medføre store skader for hans moralske autoritet.

STORBRIANNIA

I England har vel kirkens primas, kardinal *John Carmel Heenan*, som var viseformann (sammen med Mgr. Döpfner) i den pavelige kommisjon, og et av dens fire opposisjonelle medlemmer, knapt å gi uttrykk for sin

Den engelske kardinal J. C. Heenan.

oppfatning — den fremgår allerede av hans votum. I «*Catholic Herald*» for 2. august omtaler hans kollega, erkebiskop *Murphy* av Cardiff, rundskrivelsen begeistret som «et Magna Carta for menneskeheten». Han finner i «*Humanae Vitae*» en sunn og nødvendig reaksjon mot en moderne deformering av seksuallivet og ekteskapet, som er uforenlig med kristen tro og holdning.

Den katolske ukeavisen erklærer seg imidlertid på lederplass «ikke overbevist», og beklager avgjørelsen. Det samme gjør en av de ledende engelske legmenn, parlaments-medlemmet *Norman St. John-Stevas*, som skriver blant annet: «Denne hendelsen har vist, at i den moderne verden må det pavelige sentraliserte regjeringssystem bli kraftig reformert. Kollegialiteten må gå over fra å være teori til å bli virkelighet. Det må også finnes en vei til å engasjere alle skikt av legfolket, i kirkens ledelse. Hvis dette skjer, vil kirken ikke fare vill — den har Vårherres løfte om det. Men den kan bli kraftig redusert i tall og styrke og alvorlig hemmet i sin oppgave og misjon til verden.»

Så sterke uttalelser er nokså typiske for et England, der debatten om pavens avgjørelse allerede fortøner seg som usedvanlig heftig, og hvor familieplanlegning i strid med rundskrivelsens prinsipper allerede var langt fremskredet på katolsk hold. Ikke minst protesterer engelske katolske leger og sosialarbeidere.

Erkebiskop *Roberts S.J.*, som lenge har arbeidet for en nytenkning av problemet (han er tidligere erkebiskop av Bombay, og kjenner tilstandene i U-landet India), uttalte at rundskrivelsen vil reise en storm, men at han tror folk forlenget har gjort seg opp en mening, og at mange vil holde seg til den også i fremtiden. Erkebiskop *Beck* av Liverpool: «Noen vil si at dette er hårde ord. Hvis det er noe de ikke kan forsvare for sin samvittighet, må de gjøre hva de holder for rett.» Biskop *Wheeler* av Leeds fastslår at paven bare har holdt seg i tråd med Vatikankonsilets uttalelser. I Irland har erkebiskop *McQuaid* av Dublin hilst pavens rundskrivelse hjertelig velkommen, og uttalt, at «i sinnene og hjertene til de prester og legfolk som er betrodd min hyrde-omsorg vil (pavens ord) finne et svar som fornyer deres troskap

mot kirken». Irske katolikker er ikke desto mindre også splittet i sin vurdering, og en av de ledende moralteologer, professor *James Good* beskriver pavens avgjørelse som «en stor tragedie i kirken».

NEDERLAND

Kardinal *Alfrink*, erkebiskop av Utrecht og nederlandsk primas ble spurt om sin mening straks etter at «*Humanae Vitae*» var kjent — han antydte kort sin pastorale bekymring, og henviste til en senere fellesuttalelse fra de nederlandske biskoper, når de har fått studert og drøftet dokumentet nærmere. I den sterkt selvstendige og reform-ivrige nederlandske kirke, hvor uviljen mot Vatikanets sentralisering i kirkesaker har vært særlig sterk de siste årene, måtte reaksjonen bli spesielt markert. Professor *C. Sporken*, som er formann i den katolske kommisjon for «Ekte-skap og familie», sier blant annet: «Jeg finner det ubegripelig at paven støtter en mindretallsmening fremmet av kardinal *Ottaviani*, som bare fire personer undertegner, og avviser en rapport fremlagt av det overveiende flertall i en kommisjon på over sytti medlemmer... Det er flere år siden de nederlandske teologer, som mange teologer i utlandet, sluttet med å avvise de fødselsregulerende midler.» Pater *Biémans*, som er sekretær for biskopen av s'Hertogenbosch, mener at «pavens negative avgjørelse vil føre til alvorlig uro hos prestene og kirkefolket. I årevis har vi understreket det personlige ansvar når det gjelder bruken av disse midler. Jeg tror følgelig ikke på noen vesentlig endring nå etter avgjørelsen».

Nederlands kardinal Alfrink.

FRANKRIKE

Den franske primas, erkebiskop *Marty* av Paris, har i siste nummer av bispedømmets presteblad («*Semaine religieuse*») gitt uttrykk for sin «store takknemlighet overfor paven» på grunn av rundskrivelsen. «Den pavelige encyclica», skriver han, «bringer den dypere løsning når det gjelder enkeltmenneskenes og familiens vel. Paven fremlegger ektefelle-nes moral som et kjærlighetens og fruktbarhetens oppdrag, i et helhets-syn på mennesket og dets evige kall.» Erkebiskop *Marty* innbyr de troende til å studere pave Pauls ord i «sønnlig lydighet» og prestene, skriftefedrene og legfolks-organisasjonenes kapellarer til «modig å forsvare kirkens lære, i et sønnlig samfunn med Den hellige far».

Den franske katolske opinion er imidlertid like delt som i andre land. Her som ellers viser debatten tegn til å skifte gjenstand: Fra problemet om fødselsbegrensningen beveger en seg over i en diskusjon om hvilken autoritet en kan og må tillegge en lære-avgjørelse, som bygger på så delt ekspertise og støter an mot så manges begrunnede samvittighet. Her som ellers konstaterer en et dramatisk møte mellom to forskjellige mentaliteter i det troende og engasjerte leg-folk og i presteskaper — ikke bare i det foreliggende problem, men også når det gjelder den teologi, den oppfatning av mennesket, av kirken og av kirkens forhold til verden som ligger bak pavens avgjørelse. For den ene part er pavens sterkt disiplinære inngripen en nødvendig understrekning av hans autoritet som lærer i kirken, og en advarsel mot «sekulære» påvirkninger av katolsk tanke og liv som truer både kristendommen og mennesket, dvs. både troen og natur-retten. For den andre part er «*Humanae Vitae*» et tragisk brudd med Vatikan-konsilets ånd og realisme, et farvel til det virkelighetsnære med-ansvar for verdens skjebne og fremtid, som konsilteksten «Kirken og verden idag» og pavene Johannes XXIII's og Paul VI's tidligere encyklikaer var så lovende opplegg til. Og i Frankrike — som ellers i Europa — er den debatten bare i sin begynnelse.

De franske biskoper har ellers bebudet en felles-uttalelse.

BELGIA

Kardinal *Suenens*, belgisk primas og erkebiskop av Mecheln/Malines, har foreløpig avstått fra detaljerte kommentarer, og også ellers har den første reaksjon vært reservert. I den belgiske radio har en kjent jesuitt-

Belgias kardinal Suenens.

pater, *Antoine Delépiere* erklært sin og manges skuffelse, og uttalt at han tror flertallet av belgiske katolikker deler denne innstilling.

SPANIA

Erkebiskopen av Madrid har i en erklæring uttrykt sin tilfredshet med «*Humanae Vitae*», og ganske særlig understreket dens sans for «kvinnens verdighet som person» og dens «oppmuntring til vitenskapsmennene om å utdype sin viten om forplantningens natur». En spansk Vatikan-teolog, professor *José-Maria Sanchez de Munain* har erklært: «Ved sitt heroiske initiativ har Paul VI tatt inn over seg, at han blir upopulær i de moralsk svakes øyne, og hos dem som ikke stoler på Gud. Men fremtiden vil prise ham.» Ellers sørger den spanske presesensur for at kritiske meldinger fra utenverdenen og hjemme vedrørende rundskrivelsen ikke kommer til uttrykk i de spanske aviser.

ØSTERRIKE

«*Humanae Vitae*» har, til manges overraskelse, vakt en heftig diskusjon innen den hittil sterkt konservative østerrikske katolisisme. Kardinal *König*, Wiens erkebiskop, har søkt å bringe sinnene til ro ved å fastslå, at paven har gitt «et klart svar» i et meget vanskelig anliggende, og «viktige og riktige normer» for en etisk forsvarlig fødselsregulering. *Problemet* er dermed riktignok ikke løst, fastslår han. For den enkelte og for ekteparene består fremdeles, ved siden av disse normer, også andre kriterier: Den personlige samvittighet, det enkelte ektepars situasjon og medisinsens resultater. Kardinalen antyder at sjelesørgerne nå må vise en ganske spesiell forståelse for mennesker i samvittighetsnød, og ikke opptre som

dommere, men enda mer som hjelpere for sine medmennesker.

SVEITS

I Sveits har biskopen av Sitten, *Franciscus N. Adam* søkt å imøtegå flommen av protester og artikler fra katolikker i den sveitsiske presse, ved å innskjerpe respekten for pavens person og myndighet. «Enhver katolikk, om han er kardinal, biskop, prest eller legmann, må underkaste seg i sin samvittighet den lære som finnes i «*Humanae Vitae*». Hvis noen har alvorlig begrunnede innvendinger, har han både rett og plikt til å forelegge disse for paven. Men inntil han får svar, må han ærlig holde seg til den pavelige avgjørelse. Den som ikke vil underkaste seg, er ikke mer katolikk.»

Så enkelt synes nok ikke alle sveitsiske katolikker at saken stiller seg. Særlig oppmerksomhet har to fremstående geistliges uttalelser vakt. I et radio-intervju erklærte pater dr. *Albert Ziegler*, som er katolsk studentprest i Zürich, at mange hadde håpet at dette dokument aldri ville se dagens lys. Det progressive flertall i geistligheten må nå i all lojalitet bestrebe seg på å gjennomtenke og formulere på ny sin overbevisning overfor den pavelige avgjørelse. Personlig betvilte han at det var berettiget av kirken å treffe avgjørelser vedrørende detaljerte metode-spørsmål i fødselsreguleringen.

Jesuittpateren Dr. *Jakob David*, fra det apologetiske institutt i Zürich, som allerede har advart Vatikanet mot den «autoritetskrise» som rundskrivelsen ville medføre, erklærte til telegrambyrået UPI at rundskrivelsen, ettersom den ikke er ufeilbarlig, og dertil vil skape regler og lover om et uhyre omstridt problem i kirken, bare kan føre til en fortsatt diskusjon. Hva en kan beklage, er at talløse mennesker nå kommer i en samvittighetskonflikt som de knapt befant seg i før, uttalte pateren.

SVERIGE OG DANMARK

I Sverige har en gruppe fremstående katolske legfolk, hvoriblant skuespilleren *Gunnar Björnstrand* og forfatterinnene *Birgitta Trotzig*, *Eva Alexanderson* og *Gunnel Vallquist*, i en felles erklæring til den svenske katolske biskop Mgr. *John Taylor* uttalt sin bestyrrelse og protest. Snen reaksjoner fra geistlig hold i Sverige er foreløpig ikke «St. Olav»s redaksjon bekjent. I Danmark har såvel legfolk som geistlighet delt seg i to leirer. Konservativ synsmåter og tilsvarende tilfredshet over encyklikaen

har sogneprestene *Ebbe Simonsen* og *Knud Ballin* uttrykt til pressen, mens patrene *Martin Drouzy* og *Fritz Florin* har inntatt det motsatte standpunkt.

Kanskje kan det ha sin interesse å avslutte denne ganske visst summariske oversikt med å referere litt nærmere noen danske katolikkens uttalelser til København-avisen «*Berlingske Tidende*» 11. august.

Glade for pavens læreavgjørelse er fag-inspektør *Povl Egede Andersen* og sogneprest *Knud Ballin*. *Povl Egede Andersen*, konvertitt og selv far til syv, sier blant annet:

«— Det er den dybeste kærlighed til mennesker, der ligger bag. Paven er ikke medlem af en diskussionsklub — den endelige afgørelse må blive hans. Men efter hvad vi har fået refereret er encyclicaen ikke fyldt med påbud og forbud. Den er en appel til menneskets samvittighed, for så vidt som denne er oplyst.

— *Hvorfor betragter De børnebegrensning som noget forkert?*

— De fleste, der bruger antikonceptionelle midler, vil være helt sikre — og hvor bliver der så plads til Vorherre? Det er uførenligt med troen på en styrende Gud at ville sikre sig 100 procent. Dessuden er kærlighed ikke ægte, hvis den ikke er både legemlig og åndelig, og hvis den ikke er opbygget af virkelig dyb omsorg for den anden på alle områder.

— *Kan det ikke være udtryk for omsorg at beskytte sin kone mod en uønsket graviditet?*

— Vi katolikker går jo også ind for familieplanlægning ved brug af de såkaldte sikre perioder. Men ethvert unaturligt forbehold er et indgreb i naturen. Som biolog slutter jeg mig til adfærdsbiologer som *Desmond Morris* og *Konrad Lorenz*, der slet

ikke mener at vi behøver at spekulere så meget over overbefolkningsproblemet, fordi vi vil udslette vor egen race, hvis vi ikke lærer at styre vor lyst til at gribe ind i naturens orden med såkaldte «reguleringer» og «forbedringer», der fører til forgiftning af fødemidlerne og sterilitet og kræftformer hos mennesket selv. Naturen er ikke menneskets legetøj, men skabt og styret af Gud. Disse biologiske synspunkter ligger også bag pavens stillingtagen. Det bliver nedværdigende for kvinden, hvis hun kun bliver et redskab for mandens tilfredsstillelse.»

Pastor *Knud Ballin*, leder av det katolske Caritas i Danmark, uttaler blant annet:

«— Jeg beundrer Paul VI's mod til at tale mod det, som er almindelig mening på bjerget. Det er både modigt og kærligt overfor mennesker. Rundskrivelsen er ikke bare for katolikker, men er en henvendelse til menneskeheden — og dens opgave er at beskrive det inderste i menneskets væsen og understreke menneskets værdighed.

— *Virker en række uønskede graviditeter forædlende på et menneske?*

— Uværdighed blandt mennesker kommer ved handlinger, der strider mod menneskets dybeste natur. Dette at bære en byrde er ikke noget, der pletter menneskets adel. Moderne mennesker mener, at askese og selvbeherskelse er noget negativt og livsfjendsk. De fatter ikke, hvorfor man skulle give afkald på noget — hvis det da ikke lige drejer sig om sport eller skønhedspleje. På det åndelige plan forstår de det ikke. Men menneskets sande lykke er at nå frem til at styre de kræfter, der er i dets tilværelse. Det er en forædling at blive herre over sig selv. (Forts. n. side)

LESER KATOLIKKER BØKER?

Mange er flinke, men flere skulle følge bedre med. Husk vi lever i et spennende tidsskifte!

Her er noen få eksempler:

- M. DROUZY, O.P.:** Reformation i Rom. Dansk utg. . . . . kr. 33.00
J. PAILLARD, O.P.: Nærmere til Paulus. Dansk utg. . . . . » 39.60
BIBELKOMMENTAR. Indledning og noter fra Jerusalem-Bibelen. To bind innb. Dansk utg. tils. . . . . » 94.50
ETIKKEN OG VÅR TIDS KRISE. Bidrag av C. Copleston, D. Føllesdal, I. Hedenius og mange flere. Redigert av G. Borsand Heyerdahl. Norsk utg. . . . . » 11.—
R. ADOLFS: The Grave of God. Har Kirken en fremtid? En dyptgripende og alvorlig operasjon, men med håp for fremtiden. Engelsk utg. . . . . » 13.50
Tysk utg. » 30.35
ROSEMARY HAUGHTON: Dialogue. En samtale med kardinal Heenan om brennbare emner. Engelsk utg. » 21.00
PAVE PAUL VI: Rundskriv om fødselskontroll, engelsk og tysk utgave.

ST. OLAV BOKHANDEL, Akersv. 5, Oslo 1. Tlf. 20 72 48

— Og hvis et par hverken økonomisk eller fysisk kan klare at få flere barn?

— Så må de i en vis periode blive enige om at give afkald. Hvorfor skal man være slave af erotikken i ægteskabet — selv om også det er en hellig side? Gennem eventuel afholdenhed bliver et pars kærlighedsforhold prøvet: er det sand og virkelig kærlighed eller er det egoisme.

— Vilde De som skriftefader kunne give syndsforladelse til en katolik, der brugte P-piller?

— Vor opgave er ikke at fordømme, men at hjælpe mennesker af god vilje. Hvis et menneske indser, hvad der er den rette vej og kan indse sin forkerte handling, vil jeg til enhver tid give absolution.»

DET ANDRE SYN

Adjunkt Walter Dalland, 35 år gammel, ledende i det katolske ungdomsarbejde i Danmark og gift med en protestant (de har to barn), inntar et motsatt standpunkt:

— Det har overrasket os pinligt, at paven i dette vigtige problem har utalt sig mod flertallet i den sagkyndige kommission — uden hverken at referere dens argumenter eller selv opstille argumenter mod kommissionens synspunkter. Det er en uværdig måde at behandle voksne mennesker på.

Dessuden er det beklageligt, at den katolske kirkes leder i dette spørsmål har taget stilling uden først at lade problemet gennearbejde sammen med de andre kirker. Den økumeniske situation i dag er sådan, at kirkerne hæfter for hinanden. Og den katolske kirke har hermed på et vigtigt område svigtet solidariteten mellem kirkerne.

— Er en katolik nødt til at acceptere pavens ufejlbarlighed også i dette spørsmål?

— Nej! Paven har misbrukt sin autoritet, fordi han har utalt sig på en usædvanlig måde: nemlig alene. Han har tilsyneladende tilsidesat kommissionens flertal. Han har konfereret med nogle biskoper — men vi ved ikke med hvor mange og med hvem. Paven har således ikke utrykt, hvad der er levende tro i hele kirken, men hvad han og en bestemt gruppe har anset for rigtigt. Kirkens anliggende må hele tiden være at gøre livet mer menneskeverdigt. At ville angive konkret og detaljerede regler er at gribe ind i det enkelte menneskes frihed og ansvarlighed. Måske bliver

Barn skal fødes til et meningsfylt liv — ikke inn i håpløsheten.

pave Pauls rundskrivelse til et spændende opgør med den traditionelle katolske autoritetstro.

— Hvad mener De om det ægteskabssyn, der kommer til udtryk i pavens rundskrivelse?

— Det er en nedvurdering af det seksuelle samliv som udtryksmiddel for kærlighed uden andet mål. Og vi vender os mod på den ene side forherligelsen af de børnerige familier som noget Gud-velbehageligt, og på den anden side mod forherligelsen af afholdenheden og den åndelige kærlighed, der ligesom skal være «finere» end den seksuelle.

Men det politiske aspekt ved rundskrivelsen er for os det aller-alvorligste, fordi de store problemer især i U-landene ikke forekommer os taget alvorligt. Selvfølgelig løses problemerne ikke ved blot at udstyre disse kvinder med spiraler. Der må sættes ind økonomisk, politisk og socialt, men mens der arbejdes på disse fronter, er man nødt til at gøre noget ved befolknings-eksplosionen ved undervisning i familieplanlægning, hvis ikke det skal ende i katastrofe. Det er uden kontakt med virkeligheden og nesten ansvarsløst at opstille et ideelt forbilde for familieliv, uden at dette er sat i relation til de forandringer, krav og problemer som ligger i den omverden familien skal fungere i. Man kan ikke påberøbe sig en højere moral ved at undlade at bruge prævention, når resultatet er mange børn, der er dømt til elendige levevilkår eller hungersnød. Problemet om social retfærdighed og fordeling af verdens

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	} Oslo
Bispegården	
St. Joseph's Institutt	
Vor Frue Hosp. Nerveavd.	
St. Dominikus kirke	
Lunden Kloster	} Arendal
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem	
Sta. Katarinahjemmet	
St. Franciskus Kirke	
St. Franciskus Hosp.	
St. Pauls Kirke	} Bergen
Vår Frue Kirke	
Marias Minde	
St. Franciskusøstrenes Moderhus	
Øyenklinikken	
St. Josephs Hosp., Drammen	} Hønefoss
St. Torfinns Klinik, Hamar	
St. Elisabeth Inst.	
St. Mikael's Kirke	
St. Mikael's Prestegård	
St. Theresia Hosp.	} Lillestrøm
St. Franciskus Hosp.	
St. Magnus Kirke	
St. Magnus prestg.	
St. Elisabeth Hosp.	
Vår Frue Kirke	} Tromsø
Bispegården	
St. Olavs Kirke,	
Bispegården	
St. Olavs kirke	
St. Olavs Prestegård	} Tønsberg
St. Olavs Klinik	

Ved bestilling av olje:
Oslo 68 34 60 - Service 68 34 69

MARIAKONGREGASJONEN, OSLO

Onsdag 4/9: Messe i St. Olavs kirke kl. 19.
Deretter selskapielig samvær i foreningslokalet.
Alle interesserte damer er velkomne.

KATOLSK INFORMASJON

Studiebrev.

Skriv etter prosjekt.

P.boks 3664 gl.b. Oslo 1.

goder henger snevert sammen med spørsmålet om familieplanlægning, og dette tager rundskrivelsen ikke alvorligt nok. Den betrakter spørsmålet om prævention som et alt for isoleret moralsk problem.»

LESERNE SKRIVER

«RYSTET OG SKUFFET»

Hr. redaktør.

Det er vel og bra — og for mange av oss svært rimelig — at St. Olav skriver en hel del om pave Pauls siste rundskriv angående kunstig prevensjon. Vi deler deres syn som er rystet og skuffet. Men der er dog også andre uttalelser fra paven som har virket ikke så rent lite skuffende på mange av oss. Jeg sikter til den tale paven holdt på Peter- og Paulus-dagen i Roma i juli. Der kom det frem så mange ting som syntes å sette en strek over mangt av det som vi trodde var et resultat av det annet Vatikankonsil. For oss som har fulgt utviklingen i den katolske kirke med stor interesse og også med bønn, virket det som en bønne kaldt vann i blodet. Hvor er det blitt av den ekumeniske ånd og tone som har vært så sterk i den senere tid?

Har ikke St. Olav noen kommentar til denne talen? Der har vært — ikke minst innen min egen kirke — folk som har sagt og skrevet at «intet nytt er skjedd innen den katolske kirke. Den er og blir den samme, og har og vil alltid ha det samme mål: Alle kristne tilbake til denne ene sanne kirke.» Vi er en del som har ment at denne oppfatning er gal. Vi har ant en ny ekumenisk holdning. Men vi er skuffet og bedrøvet. Og vi skulle nok ønske at St. Olav — som jo svært lett angriper den anti-ekumeniske holdning hos en del norske kristne — ville si et myndig ord også om denne uttalelse av paven.

At ekumenikk er en lang og smertefull vandring, har vi aldri tvilt på. Men nå syntes det simpelthen å gå bakover istedenfor frem.

Vennlig hilsen
Wilhelm Thronsen,

p. t. formann i Ekumenisk krets

UPPSALAMÖTET OCH NATTVARDEN

Det är helt riktigt att ingen av de officiella romerska representanterna i Uppsala gått till nattvarden i den lutherska högmässan — lyckligtvis! Däremot var antalet katoliker som efter eget övervägande ville ta detta steg i detta offentliga sammanhang större än vad St Olavs «de-

menti» låtar förstå. Sålunda vet jag i varje fall sex eller sju präster av olika nationaliteter — utom holländaren sålunda även belgare, samt präster från Sverige, Spanien, Italien etc. Ett tjugotal lekmän från Sverige (utländska oräknade) var också med. — Överhuvudtaget var klimaet sådant att kommunionsgränserna inte kunde upprätthållas så som hittills.

Det är inte alls fråga om någon protest- eller liknande rörelse från dessa katolikers sida, men om et oemotståndigt behov att på det sakramentalplanet få besegla den enhet som faktiskt redan finns inom många grupper. De tar detta steg i medvetande om att liknande ting sker överallt i världen för närvarande, under inspirationen av något som är nytt och överväldigande.

Inte minst anmärkningsvärd var de officiella romerska delegaters hållning, som vi hade tillfälle att tala med i Uppsala om denna sak. Samtalet var fullständigt öppet och förtroendefullt, och dessa romerska teologer betonade samtliga på en gång

sin uppfattning att tiden för öppen kommunion ännu inte var mogen, och sin totala respekt för deras övertygelse som ändå känner sig böra ta detta steg.

Detta till information för St Olavs läsare.
Gunnel Vallquist.

IN MEMORIAM

Pater André-Charles ALBY O.P.
(1897—1968)

Selv om P. Alby reiste fra Norge for mer enn tredve år siden og bare besøkte landet i noen måneder like etter krigens slutt, vil mange huske ham både i Oslo, Tønsberg og Hamar, de tre norske byer han virket i.

P. Alby tilhørte ikke den allerførste generasjon av dominikanere som kom til landet. Etter sin prestevielse i 1927 ble han to år senere sendt til Oslo og lærte norsk — som han kom til å tale meget godt — ved St. Dominikus kirke. Han ble meget skattet som predikant ikke minst de siste årene (1933—37) han vir-

ST. GUDMUNDS LEGAT

Ansøgning om å komme i betraktning ved utdelingen av St. Gudmunds legat til fordel for katolske barn i katolske skoler, besendt innen 1. september d. å til

Prioren for Dominikanerne,
Neuberggaten 15, Oslo 3.

Det er hygge i en
pakke Tiedemanns Gul
—fordi den smaker så godt!

Q 8-2402-64

ket i landet, som sogneprest på Hamar. Sigrud Undset uttalte seg gjerne anerkjennende om sin sogneprest.

I 1937 reiste P. Alby fra Norge på

grunn av dårlig helbred. Etter å ha farten verden rundt under den annen verdenskrig som feltprest for de Gaulles styrker, håpet han å kunne slå seg ned i Norge

igjen. Men helsen sviktet på ny. Siden 1946 virket P. Alby i sitt hjemland, Frankrike. Han døde den 30. juli i Rouen og ble begravet der den 1. august.

BERGEN

Gode Bergens-firmaer

MØHLENPRIS BAKERI
S. Aakre
Tlf. 11 616

Størst utvalg
i moderne
kjøkkenmaskiner

a.s. Vernøe & Gulbrandsen

FOTOSERVICE - BERGEN

DIDR. ANDERSEN & SØN A/S

Telgr.: Glas Bergen Tel. 15 090

Hos oss finner De alt i
Undertøy - Sengeutstyr

FABRIKUTSALGET A/S

JACOB L. BERSTAD

Kontorutstyr

Bergen - Oslo

Johan M.
BENZON
AS

En gros - Telefon 10 106

*Bestikkemønstrene som vekker
beundring for sine eksklusive designs,
våkre former og utførelse.*

Theodor Olsens Eftf.

JUVELER SMÅSTRANDGT 4
SØLVVAREVERKSTED

$\frac{1}{8}$ Kr. Madsens Bok- og Papirhandel

Bryggen 5 - Loppen - Telefon 11 482

BERGEN

Odd Kländerud

RØRLEGGERFIRMA

Kroken 8 Tlf. 15 682

NYGÅRDSGT. 19

HOPSDAL & DAHL A/S

Aut. Installatør, Radio-
og Utstyrsforretning

TORNØEGÅRDEN - BERGEN

K. & J. SOLHEIM
Kjøtt - Pålegg - Delikatesser
Egen Pølsefabrikk

Solheimgt. 25
Tlf. 99 016

Bergen

ERLING KRAGE A/S

PRYD- OG BRUKSKUNST

Bergen

Telefon central 14 110

Telegramadresse: «Kjell»

FORSIKRINGS- og LIFESKAPET
VESTA
STIFTET 1880

SAMMENSLUTTET MED

ÆOLUS OG Bergens Brand

F. Beyer
BOK- OG PAPIRHANDLET AKSJESELSKAP

Strandgt. 4 - Telefon 15020 - Bergen

JOHAN AKSDAL A/S

BERGEN

«Karavane» Kaffe-Brenneri

Bergensmeieriet

Martens

BRØD OG KAKER
TIL HVERDAG OG FEST

SØSTER MARIE-GERTRUDE O. P.

som siden 1956 virket i Norge, og de første seks årene var de kontemplative dominikanerinnens første priorinne i kloste-

ret på Lunden, avgikk ved døden 6. august, etter en tids sykeleie. Hun savnes og sørges over av alle som kjente henne,

som det godt og fromme menneske hun var, og ble stedt til hvile på Vestre Gravlund i Oslo.

HALDEN

Glassmester
OSKAR L. HANSEN

Alt i glassarbeid, innramming og bilglass
Tif. 2976

Paul Johannesen
Alt i ur og optik

TLF. 2011

OTTO E. ANONSEN
BLIKKENSLAGERMESTER
Ventilasjon og Bygningsarbeid
Tif. 3439

F. JØRGENSEN

Aut. rørlegger - Rørhandel
Tif. 1844

HALDENS ARB. HANDELSFORENING

Alt i gode varer
i våre avdelinger

H. ANDERSEN

Bok- og Papirhandel
Storgt 24 HALDEN TIF. 2424

OSLO

Johan Olsen & Sønner

Entreprenørforretning

Etabl. 1896

KONGENSGT. 17 VII - SENTRALBORD 42 99 90

TÅSEN BOK- OG PAPIR A/S
ERLING THORNE

Kaj Munks vei 41, Oslo 8
Tif. 23 02 40

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØNN

Gladsvai 23, Grefsen
Tif. 21 18 32

Spesialforretning i
RUSTFRITT STÅL
for sykehusene

KNUT JUUL CHRISTIANSEN

Stortingsplass 7 II
Tif. 33 36 24 - Oslo
Tifgr.adr.: RUSTFRIKNUT

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

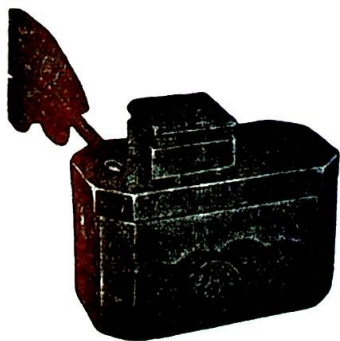
Bernb. Getzgate 3 b, Oslo
Telefon 20 40 02 - 20 70 02

**KVALITET I
KJØTT, FLESK OG
PØLSEVARER**

Jens J. Andersen
TØYENGT. 2. Oslo

Å SPARE ER EN VANE-
SAK, EN VILJESAK, EN
KARAKTERSAK

« KLAR »

Fåes i banker over hele landet

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Tif. 20 79 06 - 20 79 05
Privat 55 77 87 - 69 43 72

Melitta
KAFFEFILTER

KAFFETRAKTER

og ekstra fin snusmalt
kaffe gir

BEDRE KAFFE
DRØYERE KAFFE

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedrørende adresseforandring, kontigent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersveien 5, Oslo 1. Tlf. 20 72 48.

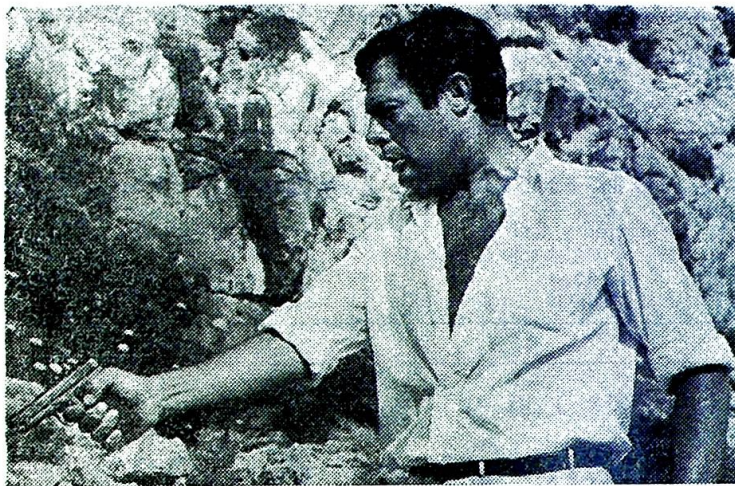

Mennesket alene

Albert Camus utgav sin roman «Den fremmede» (*L'Étranger*) i 1940, som et bidrag til den eksistensialistiske litteraturs iver etter å stille mennesket overfor tilværelsens meningsløshet og slå i stykker de illusjoner som vi legger inn i den, for å påtvinge den en mening. Romanen var — i skildringen av en liten anonym kontorist i Algier — et angrep på de «vedtatte» meninger og følelser, hele dette system av etablerte motiveringer vi legger inn i livet for å makte det, og holde oss håpløsheten («kvalmen» — *la nausée*) fra livet. For Camus var absurditeten den sanne menneskelige situasjon, vårt gjennombrudd til et autentisk liv.

Det er en trofast og intelligent filmatisering italieneren *Visconti* har laget av Camus' merkelige og alvorlige verk. Det skyldes ikke minst den dypt menneskelige skuespilleren *Marcello Mastroianni*, som også i tidligere filmer («*La dolce vita*» og andre) har tolket det moderne latinske menneskes livslede og «fremmedhet» overfor et urgammelt, fast etablert livsmønster.

Meursault er kommet «utenfor livet». Filmen, som romanen, åpner med hans reise ut til et aldershjem, hvor hans mor skal begraves. I en kveldens varme og et nådeløst, stikkende Middelhavsllys gjennomgår han de nødvendige riter rundt den fattige kisten, og vender tilbake til sin rutinerte storbytilværelse, der alt som foregår — arbeide, adspredelser, vennskap, endog elskov — er ham merkelig uvesentlig. Under en likegyldig utflukt til en strandhytte deltar han i et klammeri med noen arabere, får en revolver stukket i hånden og tømmer — temmelig umotivert — magasinet inn i kroppen på en arabisk gutt. Så er han morder — overfor et menneske han ikke har kjent og ikke hater. Justisen går sin gang. Tilsynelatende uklanderlig (om enn med mye overspent og hul retorikk!), men fjernt fra hans egentlige livsproblem: At alt dette var tomhet og fjernhet, før, under og etter drapet. Anklageren har lett spill: Ikke sørget han (synlig!) over sin mor, straks etter begravelsen gikk han på kino med sin venninne, og ikke «angrer» han sin

Marcello Mastroianni i en nøkkelscene i Paramount-filmen DEN FREMMEDE

udåd. Altså er han en forherdet kriminell og blir følgeriktig dømt til døden. Hans *egentlige* livsproblem berører menneskenes justis overhodet ikke: At morens død og drapet var ham likegyldig, uvirkelig, fordi selve livet var et nett av uvesentlige tilfeldigheter for denne mann. Meursault er uengasjert i sitt livs rolle, tingene betyr ikke noe for ham, begivenhetene er hinsides godt og ondt og har ikke noen mening. Den reaksjon samfunnet krever av ham er der ikke dekning for i hans eget sinn. Selv kjærligheten er rutine — ingen kan bryte ned hans indifferente ensomhet. Undrende sitter han i sin celle og venter på henrettelsen. Angst — ja. Den er menneskelig. Men ingen anger, det forutsetter normer som han aldri har hatt. Og vill motstand mot fengselsprestens appell om soning og bot: Dette er hans siste og eneste frihet — å insistere på at meningsløsheten er livets løsen, ihvertfall for ham.

Romaner kan forrådes på film. *Visconti*

har virkelig, i en stram og klok regi der de visuelle symboler som er filmens «skrift» vrimler over lerretet, tatt vare på hva Camus hadde på hjertet: Et logisk oppbygget bilde av en verden der Gud er død.

Tomheten

er også temaet i britten *Michael Winner's* «Jeg glemmer aldri — han du vet». Gode skuespillere (*Orson Welles, Olivier Reed, Carol White*) gir oss et fremragende fotografert og temmelig ulidelig londonsk *dolce vita*, bygget opp omkring humbugen i en viss reklameindustri, og dens jevnt over anløpne personasjer. Ypperlig filmatisk emballasje — illeluktende innhold! Noen innslag fra Cambridge er som et bad av skjønnhet, renhet og ånd, og får en — deprimer! — til å tenke: Hva er det egentlig som skjer, med gode, gamle England? Tydeligvis ikke noe godt.

brm.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Faste medarbeidere: Hallvard Rieber-Mohn O.P., Bitten Sand, Gunnar Magnus og Jan Cato Mollestad.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26. Redaktøren privat 28 01 04.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1. Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 25 pr. år, kr. 12.50 pr. ½ år. Utlandet kr. 30.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 264 648.